

- 1 บันไดขึ้นไปยังวัด Susumushi-dera เกียวโต
- 2 วัด Yoshimine-dera ทางทิศตะวันตกของเกียวโต
- 3 ทากาโอะ เกียวโต แหล่งชมใบไม้เปลี่ยนสีชื่อดัง
- 4 หอระฆังที่วัด Shoji-ji ทางตะวันตกของเกียวโต

โมะมิจิกะริ

ฤดูออกลาใบไม้เปลี่ยนสีของคนญี่ปุ่น

กัญญา มหาโช

หนังสือ พิมพ์ในเช้าวันเสาร์ต้นเดือนพฤศจิกายนเริ่มรายงานพยากรณ์ระยะเวลาที่สามารถชมใบไม้เปลี่ยนสีตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ทั่วประเทศทั้งโดยกรมอุตุนิยมวิทยา และทั้งจากข้อมูลของหนังสือพิมพ์เอง แทบทุกวันนี้จะมีภาพสีจากแหล่งชมใบไม้เปลี่ยนสีต่างๆ ทั่วประเทศมาให้ชมกันที่หน้าหนึ่ง ในขณะที่สถานีโทรทัศน์แต่ละช่องก็พากันรายงานสดจากแหล่งชมใบไม้ทั่วประเทศ เรียกได้ว่าเป็นข่าวใหญ่สำหรับคนญี่ปุ่นพอๆ กับข่าวการเมืองหรือข่าวต่างประเทศ ความตื่นตาตื่นใจกับใบไม้เปลี่ยนสีของคนญี่ปุ่นไม่ได้เริ่มมาเมื่อวันสองวันนี้ แต่เป็นธรรมเนียมกันมาตั้งแต่เด็กคำบรรพ์แล้ว

ไม่ว่าจะเป็นหนังสือ “มันโยชู” รวมบทเพลงโบราณกว่า 4,500 เพลงที่เป็นพระราชนิพนธ์หรือนิพนธ์ของสมเด็จพระจักรพรรดิ ราชาวงศ์ หรือขุนนางในสมัยนารา (ค.ศ.710-794) หรือ “เกนจิโมะโนะงะตะริ” นิยายรักชื่อดังสมัยเอโดะ (ค.ศ.794-1185) “โอะงุระ เฮียกุกุเงิ อิซุชู” รวมบทเพลงนักประพันธ์ 100 เพลงของฟูจิวะระ โนะ ซะดะอิเอะ ขุนนางชั้นสูงในสมัยคะมะคุระ (ค.ศ.1185-1333) ก็ตาม ต่างก็มีบทที่กล่าวถึง “โมะมิจิ” มากมาย นับไม่ถ้วน แม้แต่ฮิเดะโยชิเจ้าเมืองโอซากา ผู้ปกครองญี่ปุ่นในสมัยต่อมา ก็เคยวางแผนที่จะยกขบวนเหล่าไต่เมียว และนักรบภายใต้การปกครองจำนวนนับพันคนไปชมใบไม้เปลี่ยนสีที่วัดโคะจิในเกียวโต แต่ต้องมาล้มป่วยตายไปเสียก่อน บทเพลง และเรื่องราวเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า “โมะมิจิ” เป็นสิ่งที่ประทับใจตาประทับใจคนญี่ปุ่นตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน

“โมะมิจิ” เขียนเป็นภาษาญี่ปุ่นว่า 「紅葉」 หากอ่านว่า “โมะมิจิ” ก็จะมีหมายถึงใบคาเอะเดะหรือเมเปิ้ลญี่ปุ่นโดยเฉพาะที่มีขนาดเล็กจิ๋ว เปลี่ยนเป็นสีแดงเหลืองแดงดงาม รวมถึงการออกไปชมใบไม้แดงที่แปลตรงตัวได้ว่า “การไล่ล่าใบไม้เปลี่ยนสี” หรือ “โมะมิจิกะริ” และหากอ่านว่า “โคโย” ก็จะมีหมายถึงการเปลี่ยนสีของใบไม้ก่อนที่จะร่วงโรยไป ซึ่งใบไม้ที่เปลี่ยนสีนั้นไม่ได้มีแต่ใบเมเปิ้ลเท่านั้น แต่ยังมีใบต้นนัตสึเดง ต้นบุนะ ฯลฯ เมเปิ้ลเองก็มีหลายประเภทเช่นเมเปิ้ลจิ๋ว หรือ “อิโระสะ โมะมิจิ” อันเป็นเมเปิ้ลที่พบมากในญี่ปุ่น เมเปิ้ลใบใหญ่ หรือ “โอโมะมิจิ” และใบไม้บางชนิดก็ไม่ได้เปลี่ยนเป็นสีแดงทั้งหมด บางอย่างเช่นใบโอจิหรือแปะก๊วยก็จะโรยไปหลังจากเปลี่ยนเป็นสีเหลืองอร่าม

สำหรับกลไกในการเปลี่ยนสีนั้นเชื่อกันว่าเริ่มขึ้นเมื่ออุณหภูมิลดลงในช่วงก่อนฤดูหนาว ต้นไม้จะผลัดใบด้วยการสร้างชั้นกั้นระหว่างกิ่งและใบ กิ่งจะหยุดส่งน้ำไปหล่อเลี้ยงใบ ทำให้คลอโรฟิลล์ที่ทำให้ใบไม่มีสีเขียวหมดกำลังขาละลายกลายเป็นสีอื่นๆ สำหรับต้นเมเปิ้ลซึ่งในใบมีน้ำตาลก็จะกลายเป็นสาร anthocyanin เมื่อโดนแสงแดดก็จะกลายเป็นสีแดง ส่วนต้นโอจิหรือแปะก๊วยซึ่งมีสาร carotenoid ซึ่งดั้งเดิมเป็นสีเหลืองก็จะปรากฏสีออกมาแทนสีเขียวของคลอโรฟิลล์ ความหลากหลายของสีใบไม้นี้เองที่กลายเป็นธรรมชาติอันงดงามของฤดูใบไม้ร่วง ที่เรียกว่า “โคโย”

“โคโย” จะงามหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 ประการใหญ่ๆ คืออุณหภูมิ แสงแดดและน้ำ ยิ่งความแตกต่างกันของอุณหภูมิในช่วงกลางวัน และ

กลางคืนต่างกันอย่างเท่าไรไปไม้ก็จะมีสีสดใสมากขึ้นเท่านั้น อุณหภูมิเป็นตัวเร่งให้กลไกการเปลี่ยนสีทำงานได้ดีขึ้น และไปทั่วถึงทุกกิ่งก้านของต้นไม้ กระนั้นก็ตามก็ยังคงแตกต่างกันในแต่ละต้นแล้วแต่ว่าจะโดนแดดมากน้อยแค่ไหน ว่ากันว่าอิทธิพลจากอุณหภูมิในเดือนสิงหาคม-กันยายน และได้ผู้คนที่ส่งผลต่อสีของใบไม้ด้วย สำหรับน้ำนั้น ที่ๆ มีแหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์ย่อมมีใบไม้ที่เปลี่ยนสีได้งดงามกว่า ด้วยเหตุนี้เองที่ตามขุนเขา แทบไอฮะระ ทากาโอะ และอะระชิยะมะในจังหวัดเกียวโต นิกโกจังหวัดโทะจิจิ ฯลฯ จึงขึ้นชื่อว่ามีแหล่งชมใบไม้ที่งดงามอันดับต้นๆ ของญี่ปุ่นทุกๆ ปีหลังจากที่กรมอุตุนิยมวิทยาประกาศกำหนดการที่สามารถชมใบไม้เปลี่ยนสีในแต่ละแห่งแล้ว ผู้คนในญี่ปุ่นทุกๆ วัยก็จะเริ่มวางแผน “**ล่ำไปไม้เปลี่ยนสี**” (**โมะมิจิกะริ**) กัน วัยรุ่นที่ยังเรียนอยู่ และมีทุนทรัพย์ไม่มากนัก หรือกลุ่มครอบครัวที่มีลูกเล็กมักเลือกที่จะเดินทางไปตามสวนสาธารณะใกล้ๆ กันเป็นกลุ่มๆ โดยบางทีก็นำปืนโตติดมือไปหรือไปเช่าที่ปิ้งบาร์บีคิวกินกันหลังจากนั้น ในขณะที่กลุ่มแม่บ้านที่ลูกไปโรงเรียนกันแล้วก็มักปลีกเวลาไปตามวัด ศาลชินโตหรือสวนดั่งๆ ที่มีชื่อเสียงช่วงกลางวัน กลุ่มใหญ่ที่สุดที่ชมใบไม้เปลี่ยนสีกันอย่างจริงจังมักเป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่มีทั้งเงินทอง และเวลาหลังเกษียณ โดยจงกัฏตาการหรืออาหารเจในวัดอย่างหรรุฮาระบ้าง แวะจิบน้ำชาที่ขนมหวานตามฤดูกาลบ้าง ไปปิ้งเขาชมทิวทัศน์จากที่สูงบ้าง หลายคนยังรวมชมการประดับไฟตามสวนหรือวัดดั่งๆ เพื่อชมใบไม้เปลี่ยนสีภายใต้แสงไฟหลังจากช่วงเย็นอีกด้วย และไม่จางว่าเป็นคนในวัยโตพวกเขาทุกคนตอบเป็นเสียงเดียวกันว่า “**สีสันของใบไม้ทั้งแดง เหลือง หรือส้มทำให้จิตใจสดใส**” และนอกจากใบไม้เปลี่ยนสีบนต้นในช่วงพีคแล้วพวกเขายังชอบช่วงที่ใบไม้โรยลงมาเป็นพรมใบไม้เต็มสนามหรือสวนมอสเขียวขจี “**โมะมิจิจิ โนะ จูตัน**” หลังจากในช่วงพีคเริ่มผ่านพ้นไปแล้วด้วยเหตุผลก็คล้ายๆ กับช่วงที่ดอกซากุระโรย สื่อให้เห็นถึงฤดูกาลสั้นๆ กำลังจะผ่านพ้นไปบนความเศร้าโศกที่มีความสุขเล็กๆ แซมอยู่ด้วย

ระหว่างที่ฤดูใบไม้ร่วงซึ่งหอมลุ่มไปด้วยสีส้มและอาหารการกินอันอุดมสมบูรณ์กำลังจะผ่านพ้นไป ฤดูหนาวกำลังจะเข้ามาแทนที่ คนญี่ปุ่นมักใช้ประโยชน์จากความงามของมันอย่างเต็มอิม ไม่ว่าจะอาหารจากภัตตาคารหรรุฮาระหรือปิ่นโตตามร้านสะดวกซื้อชุดละไม่กี่ร้อยเยน ขนมหวานดั้งเดิม ชุดกิโมโนของผู้หญิง ฯลฯ ต่างก็นำเอาใบโมะมิจิจิหรือใบอิโจะ (ใบแปะก๊วย) มาเป็นแบบหรือเอาใบสดๆ ของมันมาประดับ แลดูน่ากินน่าใช้เข้ากับบรรยากาศรอบๆ บางเมือง เช่น อุทยานแห่งชาติมิโนะแหล่งชมใบไม้เปลี่ยนสีชื่อดังทางทิศเหนือของโอซากามีของกินประจำถิ่นที่ใช้ใบโมะมิจิจิแห้งมาชุบแป้งผสมงาทอดเรียกกันว่า “โมะมิจิจิเทมปุระ” บริการตามสองข้างทางด้วย

ว่ากันว่า “**การไล่ล่าโมะมิจิจิ**” หรือ “**โมะมิจิจิกะริ**” นั้นเป็นศัพท์ที่มาจากการเดินกิ่งต้นไม้ไปชมที่บ้านในสมัยโบราณ หรือการออกไปชมใบไม้ของขุนนางเกียวโตที่ไม่ชอบการล่าสัตว์หันมาล่ำไปไม้แทน ทุกวันนี้แม้ไม่มีใครเดินกิ่งกันแล้วก็ตาม แต่ผู้คนทั่วไปไม่ว่าวัยจนเด็กหรือแก่ก็ยังออกชมใบไม้เปลี่ยนสีกันทุกปีจนอิมหน้าใจก่อนที่ความหนาวเย็นจะมาเยือน และก็จะเป็นอย่างนี้ปีแล้วปีเล่าเช่นเดียวกับหนังสือพิมพ์หรือโทรทัศน์ที่คอยรายงานพยากรณ์ใบไม้เปลี่ยนสีทุกๆ ต้นฤดู และเมื่ออย่างเข้ากลางเดือนธันวาคม ความหนาวเย็นก็จะเข้ามาเยือน

5. สวนที่วัด Shisen-dou เกียวโต
6. วัด Jingon-ji กลางเขาที่ทากาโอะ เกียวโต

แหล่งชมใบไม้ที่มีชื่อเสียงในญี่ปุ่น

1. **ย่านทะกะโอะ ซานกรุงเกียวโต** มีวัดดั่งๆ สองสามแห่ง เช่น วัดจิกะจิ วัดไสเมียวจิ วัดโคซังจิ ระหว่างทางเดินไปตามวัดต่างๆ เหล่านี้จะมีลำธาร ผาหิน บ้านเรือนเก่าแก่ และร้านอาหารริมลำธารเรียงรายอยู่นักท่องเที่ยวสามารถเดินชมกันได้หนึ่งวันเต็มๆ เดินทางโดยรถเมล์ JR หรือรถเมล์เกียวโตสาย 8 จากหน้าสถานีเกียวโต ใช้เวลาราว 48 นาที
2. **ย่านไอฮะระ ซานกรุงเกียวโต** โดยเฉพาะแถบวัดชั้นเซนอิน วัดไรโงอิน และวัดจักโคอินซึ่งกระจายอยู่ไม่ไกลกันนัก แถบนี้ยังมีไรนาที่มีเขาล้อมรอบ บรรยากาศสงบ นอกจากจะเป็นแหล่งชมใบไม้เปลี่ยนสีแล้วบริเวณนี้ยังเป็นแหล่งผลิตผักตองนานาประเภทที่มีชื่อเสียงของเกียวโต เดินทางโดยรถเมล์เกียวโตสาย 19 จากหน้าสถานี Kokusai-kaikan-mae รว 22 นาที
3. **ย่านอาราชิยะมา และชะระ ซานกรุงเกียวโต** นอกจากวัดศาลชินโตจำนวนนับไม่ถ้วนแล้วยังมีสวนของคหบดีเก่าแก่กระจายอยู่ตามจุดต่างๆ จากอาราชิยะมาไปยังคะมะโอะกะ จะมีรถไฟสายโรมแมนดิริงเลียบบแม่น้ำ ในขณะที่จากคะมะโอะกะจะมีเรือพายล่องแก่งแม่น้ำโอะซูกะว่ากลับมาถึงอาราชิยะมาระยะทาง 16 กิโลเมตร ใช้เวลาราว 1.40 ชั่วโมง
4. **อุทยานแห่งชาติมิโน** ทางทิศเหนือของโอซาก้าก็เป็นแหล่งชมใบไม้ที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งในญี่ปุ่น ตลอดระยะทาง 2.4 กิโลเมตรจากหน้าสถานีมิโนไปจนถึงน้ำตก จะมีวัดริวอันจิ โอะโตะวะเรียวกัง และป่าเมเปิ้ลเรียงราย ชมได้งดงามมาก เดินทางโดย Hankyu Trian/Minoh Line ลงที่สถานี Minoh

